

TELO JE TVOJE LJUBAVI I STRASTI
PONOSAN PEAN
PONOSAN PEAN.

A TELO JE TVOJE ADAMEVO
U MRAK PRVI PLAKALO
GORKO PLAKALO...
I DOK U BOGU DUBOKO DISALA JE
STRAST U KRVU JE ADAMOVOJ
UMIRALA
POSLEDNJA SLAST
POSLEDNJA SLAST.

S A V A O T

u ognju gneva — ljubomore i osvete
PROKLETI!
NA VAS BACAM KLETVU EDEMA I
SVMIRRA
NA VAS SKOTI KLETVU BOGA
STVORITELJA!
NA VAS BACAM KLETVU BUDUĆE VAM
GLADNE I BOLESNE DECE
NA VAS SKOTI KLETVU SLEPIH I
BOLESNIH SINOVA I BRAĆE
OTACA I BOGOVA
DA SPOZNATE MENE GOSPODA!

O EVO LEPA VITKA SOTONO
O EVO MAJKO SVIJU BUDUĆIH ŠTO IM
NOVI ŽIVOT NOSIŠ U UTROBI SVOJOM
SEME ČOVEKOVO PROKLETA!
PROKLETA TI SVAKA RADOŠT BILA
DOK NE SPOZNAŠ GOSPODA!

U BOLU SVE MAJKE RAĐAĆE DECU DA
ISPAŠTE EVIN GREH
U UTROBI MAJKE UBIJAĆE DECU DA
ISKUPE VEČNI GREH...
O ADAME ŠTO POSTADE KAO JEDAN
OD NAS SINOVI TVOJI BIĆE
SAMOUBICE SINOVI TVOJI BIĆE

KRVNICI SVOJE KRVNE I ROĐENE
BRAĆE.
POTOMCI TVOJI RASPEĆE NA KRSTU
SINA SPASA
BOGOČOVEKA NA ZEMLJI
DA SPOZNAJU GOSPODA!

NAPOLJE PROKLETI SKOTI NEK ZA
KAZNU U KRVAVOJ VAŠOJ PLOTI SVA
ZEMLJA SE OKO SVOJE OSI U
VEČNOSTI VRTI!
S VAMA NEK JE PROKLET SAV ČOVEČJI
ROD!
GLAS KRVI SINOVA VAŠIH VIKAĆE SA
ZEMLJE BOGA UZALUD.

A D A M — E V A

ponosni ko bogovi — gordi ko Sunce — pre-
zreni i prokleti od Bogooa — polaze goli
srebrnom stazom reke Eufrata i slave Sun-
ce licem u lice Istoku
SUNCE!

MI SMO BOGOVI.
MI SMO KLETVU U USTIMA BOGA A
BOG KLETVU U USTIMA NAŠIM.
MI ZA VEČNO ISTERANI U BESKRAJI
PONOR SVETA NOSIMO LJUBAV
NOSIMO ŽIVOT
NOSIMO GREH.
NA PLAVOM PLAŠTU ISTOKA RAĐA SE
SUNCE I POLEVA NAŠE STAZE SVETLA I
DANA SUNČANOM KRVU.

MI PEVAMO PESME SUNČANIH STAZA
MI NOSIMO SUNCE U PESMAMA BOLA
U PESMAMA GREHA
A NEBESA ZVONE PUTEVIMA NAŠIM I
SLAVE NAŠ ULAZ U BEZDANA MORA I
DUBOKI PONOR SVETA.
MI SMO PRVI LJUDI
MI SMO PRVA LJUBAV

MI SMO PRVI GREH
BOGA SAVAOTA.
MI NOSIMO PEČAL SVETLA
MI NOSIMO PEČAL TMINE
MI NOSIMO PEČAL TUŽNOG I
OKRUTNOG BOGA SA VISINE.

MI NOSIMO PATNJE U DUŠAMA NAŠIM
MI NOSIMO BOLI SVEG SUNČANOG
SVETLA I SVE TMINE SA VISINE U
DUBOKI PONOR SVETA DA RUŠIMO
LAŽNOG BOGA NA SVOJ ZEMLJI DA
TRAŽIMO U SVMIRU DUHA BOGA
SPASA U VEČNOSTI.

S A V A O T

u agoniji diše teško ko ranjeni lav.
Drhte mu blede usne gde počiva večna
mrtva reč
LJUBAV

i surva se s Urvine smrti u bezdani ponor
crne Večnosti gde plače duša mrtvog Boga
u odjeku ponorskom
EVA
EVA

Sagoreva nad Urvinom Smrti velika večna
vatra svemira Sunce.
Plače negde mrtva Duša tužnog kiparisa.
A heruvimi s plamenim mačevima čuvaju
svemirski grob Bogooa i brane Put Greha
k drvetu Spoznanja Dobra i Zla.

Šum beskrajnih tamnih prostora i crveni
krik Sunca na Istoku.

I SAD DA SI PROKLET NA ZEMLJI KOJA
JE OTVORILA SVOJA USTA DA PRIMI
KRV SINOVA TVOJIH IZ RUKE TVOJE
GOSPODE!

Nije opasno, inače bih radije dole ostao. Ako nas zateknu... Vergeriju Ovaj — to je Blaj. Želi da te vidi, sav je opsednut tobom.

VERGERIJ No, bliže, bliže...

BLAJ Veliki vodo, o kome sam već toliko dugo sanjao, koga narod u legendi opeva...

VERGERIJ No, no, čovek sam ubog... U srcu me ošinu kad ste stigli. Sada su vam ipak dozvolili da dodete — svih pet godina nije bilo zive duše.

KERN O, duga je priča taj teški put do tebe. Sila, lukavstvo, mito i vreme... ali to nije važno...

BLAJ O, Vergerij, kako sam srećan!

VERGERIJ Hvala za posetu. O, sve je tu ledeno i mračno. A reč je retka u tom divljem gnezdu. Samo misao raspeta u širine razdvaja mi zidove i obzorja, i vodi me u slobodu nadzemaljskih zora, da kroz nju zanesen gledam u obećanu zemlju, bestelesan, bezvremen. Puno je srce tada reči koje bi zajedno s njim opevale carstvo skriveno od zemaljskih očiju, nenaviknuto na iskupljajuću tamu samotne tamnice. Samo, nemam nikoga s kim bih se ogrejao u reči toploj, živoj, na božjim lutanjima, kao što sam se nekad zanios osvajajkim zamislima sa drugovima, kada sam hrabrom mišlju tkao dela i izvršavao ih, gonjen nepoznatom silom. U čiju čast se sada pitam, za čije dobro?

KERN Šta?

Pitanje? Ceo narod zna šta si mu pružio.

Kako si klesao srca, preobraćao duše, voljom čvrstom zapalio oganj u masama...

VERGERIJ Prošlost!

Nikom to nije donelo dobra.

KERN Šta? Takav duh!

VERGERIJ Budi strpljiv!

O, još ima volje u meni, još bih klesao. Čoveka kao što sam ja — veruj — tamnica ne može slomiti, iako mu pravac volje preokrene. BLAJ Teško je čoveku koji je deset godina orao sliku svoje zemlje, rušio ograde bojažljivosti, uputio iz sebe oganj zive vere da se digne poniženi narod.

VERGERIJ Ne, Blaj! Samo je dotle zapisano, dalje ne. Bog je čoveku odredio visinu leta, više ti ne može uspeti. O, znam, znam, još uvek nije kraj puta mog. Baš sada.

KERN Baš sada, Vergerij, došli smo po tebe.

BLAJ Svih ovih crnih godina, mrtvi, slomljeni...

KERN Ti ćeš biti voda narodu!

VERGERIJ Kako? Ne razumem. Zli nemir se u srcu budi. Dobro čujem? Tamo mi se pred očima magli. Bludeća prošlost opet mi u svest navire. Čuh li dobro? Šta: molba? Nalog? Ko me zove.

KERN Čudenje te je prošlo. Otpor te popušta. Da, da. U toj samoci više nemaš veze sa svetom koji se povija pod bičem samozvanaca! Naše ljudstvo, kome si ti veru u budućnost u svest usadio, sada je tudina plen. Ljude koji su od tebe plamen primili sada zatvaraju, razdvajaju porodica, a mladi naraštaj za svoj tabor pridobijaju, izdajnici dobijaju nagradu, njima su svuda vrata otvorena... Među masama vri. Crni vjhor. Ustostručene se skupljaju sve sile koje je očaj za novim razjario u vulkansku lavu. Skitnice, beskućnici, besposleni okupljaju se, jednom voljom gonjeni. A moćnici već slute da

vergerij

fragmenti iz dramske poeme

miran jarc

VERGERIJ u tamnici, čita sveto pismo Pavla Korinćanima I
VERGERIJ: Ne seješ telo koje će nastati, već golo zrno... A Bog mu daje telo kakvo je želeo... drugačiji je sjaj nebeskih i sjaj zemaljskih tela... seje se duševno telo, uzdiže duhovno telo... Prvi je čovek iz zemlje nastao, drugi čovek iz nebesa... Meso i krv ne moraju da naslede božje kraljevstvo, prolaznost ne nasleđuje neprolaznost... Gledajte, tajnu vam govorim: Nećemo svi usnuti, svi ćemo se promeniti... Zaoka smrti je greh, a snaga greha je zakon...«

Postade prvi čovek, Adam. A duh obnove poslednji je Adam.

Tajna — tajna: nećemo svi usnuti, a svi ćemo se promeniti... smrt je slomljena u veličanju duha.

Zemaljsku sliku smo nosili, telo je iz zemlje — telo duševno, telo duhovno iz nebesa. Znam, znam: seme umreti mora da bi se uzdici moglo. Od zvezde se zvezda po sjaju razlikuje.

TAMNIČAR ulazi Prijatelj vas traži, Vergerij, VERGERIJ Mene?!

TAMNIČAR Pustiću ga. Zbog vas Vergerij, kao da ništa nisam video. Ali molim vas, oprezno, brzo... Odlazi.

VERGERIJ Ipak, ipak neko.

Još nisam mrtav, svet još uvek misli na mene.

KERN ulazi Vergerij!

VERGERIJ Kern. Kern, ti?!

KERN Nisam sam.

I drugi su napolju. Tvoji odani prijatelji.

VERGERIJ Kao u snu dode. Miris zemaljski zapahnuo je prostor ledenih misli. Došao si u praznu ćeliju, pustinjaku. Obradovao sam ti se. Strah i nada još uvek u vama nemir izazivaju, u vama koji ste na slobodi, još se radujete prividnim poredama. A ja — već davno je sve iza mene. Sve poravnato, znaš, zato zbogom.

KERN Sve poravnato, kažeš. U srcu? Znaš, tada, o kako bih ti to rekao: ne, nisam te izdao...

VERGERIJ Pustimo to!

Prah i pepeo! Sve je sada iza mene!

KERN Još nije sve svršeno. Sada, baš na kraju svega, opet smo na pragu velikog početka. Došao sam da ti kažem...

BLAJ ulazi

KERN Blaju Šta, i ti?

kuca zadnji čas... Svi samo čekaju čoveka koji će pred njih izići kao spasitelj! Vergerij – ti! Zvono je tvoje ime! Ti nam zazvoni! –

VERGERIJ Bože! O, Bože! Šta se to događa!

BLAJ Vergerij! Svaki, najmanji iz naroda vas zove, znam to, poznajem ih kao što sebe znam, zove vas koji ste svojim silnim likom dali smisao životu. Večni sam vaš dužnik. Da ne zaboravim još nešto: pomagaću vam odatle! Život naš i praznike te koji su vas nevoljne čuvali, rizikovali bismo da bismo ovamo došli. Dole na putu nas čeka naša pratnja.

VERGERIJ O, Bože! Čemu to strašno iskušenje!

KERN Vergerij! Čekamo... VERGERIJ Ova vest nije mi ni na radost, ni na utehu, niti je obaveza za mene. Uzalud si došao, Kern.

BLAJ Šta, Vergerij!

Ako te molimo...

KERN Ne, Blaj, nije to molba.

Mrtvački krik stotine hiljada, Vergerij tebe zove... zahteva tebe, Vergerij! Stotine hiljada kojima si ti razum podario... VERGERIJ I koje sam napustio?

KERN Ne, ne, ne, svojom voljom. Teška uspomena na čas kada su te u tamnicu odveli sada ti brani...

VERGERIJ To je zaboravljeno.

KERN O, sada razumem! Ljudstvo preplašeno – znaš već za kratkotrajno, prolazno preobraćanje masa – tada se uplašeno pri-tajše, tada kad su te vlastodršci uhvatili i odveli te zauvek...

VERGERIJ Niko, Kern, ne pada od sile izvan sebe samog. Pad već čovek u sebi nosi.

KERN Mudruješ?

VERGERIJ Mudrost iz tih usamljenih godina...

BLAJ Vergerij, odveć smo nestrpljivi od čežnje. Recite nam, pokazite nam put. Učinite čudo, sve je u vašoj moći. U poslednjem času dodosmo spasitelju našem, tražimo vas svih ovih crnih godina...

VERGERIJ Ti Kern? Opet ćeš biti na mojoj strani, kao tada kad si me izdao?...

KERN Vergerij!

VERGERIJ U najtežem času moga života ostavio si me, pobegao si slepo...

BLAJ Gospode, šta čujem!

KERN Ne shvataš, Blaj. Mlad si. Ne poznaješ bezdane koji razbojnički prže dušu...

BLAJ Kern!

KERN Vergeriju Čemu sada ta tvoja osuda. To je prošlost.

Uistinu pobegoh, sklonih se od vlasti koja je svoju ruku na tebe položila.

A čekao sam da dođe naše vreme, započeo sam jer si ti oklevao, i pripremio narod koji je ustanak čekao.

VERGERIJ Znam, znam, oštre si gledao u moje snevanje, hteo si da se popne visoko kao ja, sledeći nagone sile koja se bližila. Sila je slepa, sila je bez greha, vulkan, vihor, potres, poplava, oganj. I čovek koji se u tome probudi, demon je osvajanja...

KERN U beskraj se podiže.

VERGERIJ Istina je: mnogo toga od mene si primio.

Kao da bivši ja iz tebe govori.

KERN Snagu tvoju u sebi osećam. To mi daje pravo što dodoh da te opomenem: Ono što si od nas tražio, sada narod od tebe zahteva... Ono što si nekada da uradiš oklevao, sada nastavi. Pripremili smo se. Vergerij, ne oklevaj. Nisi sa sobom, zarobljen si u svoju misao koja oživela svetli u stotinama hiljada... Kuda gledaš

VERGERIJ Blaj, kada te posmatram mlad si, pun nade, kao narod koji veruje u čuda, reci istinu: Ko te je poslao? Zašto? Zašto si se kod mene obreo?

BLAJ Gospode... kako sam dosad razuman bio. A sad... šta to čujem... sve mi se zamagluje... reč o izdajstvu?

VERGERIJ Sve je ovo još iskušenje, ako se budeš predao zovu vlasti u toj borbi za dostizanje svemoći nikog poznavati nećeš, nećeš razlikovati svoje najbliže, ljubomorne ćeš nastavititi da zasede praviš... na vrhu piramide nema mesta za dvojicu...

KERN Vergerij, molim te, zaboravi!

Zar nisi rekao: sve je poravnato?

VERGERIJ Da, ako smo nas dvojica prijatelji samo, ako si došao meni samo kao čovek čoveku, ne kao glasnik vodi... ne, još računati postoje...

KERN U ovom času, kada očajanje preti da uguši mase...

VERGERIJ Saslušaj mirno:

ja nisam neko ko mačem ozdraviti može.

Oponašao si me, ali mi dna sagledao nisi.

Znaš li ko sam? Čovek koji je stupio u noć s visina, bez otpora. Bez otpora! A ti si pobegao, ogledala si se bojao, koje noć postavlja uszburkanoj duši. I ako si posle toga tešio narod imenom mojim, ako si ga prividima zavaravao – nisi činio po mojoj volji. Ovaj kraj je za mene hram posvećenja, i morao sam otići gonjen tajnom voljom, tamo odakle povratka više nema.

BLAJ Gospode, gospode, verujte mi, pripremio sam vam brižno sklonište...

VERGERIJ Ne, ne tako! Bilo gde da krenem, idem nov, ne predašnji. Predašnji je umro na pragu tamnice...

KERN O, prokleta noć varljiva i izdajničke samoće!

Ti, koga smo za vodu odredili...

VERGERIJ Kako si u zabludi. Samoća nije bila ono što me u novi prostor povuklo, moj je duh sebi samoću privukao.

KERN Duh sebični, zao!

BLAJ Vergerij Ne, govorite, kao otkrovenje su mi ta otkrića, ponizno ih prihvatam...

KERN Da se vratim bez tebe, da kriknem u svet...

VERGERIJ Prepusti meni to. Gledaj na sebe...

KERN A narod traži...

VERGERIJ Narod? Narod? Ta reč stotinu puta ukaljano, stotinu puta izgovor pohotnim osvajačima. Šta želi taj narod? Hleb, slobodu, krv? Sve to sam dao, što može da da jedino pohotni osvajač, sužanj sebe samog. A sve je iščezlo i narod ostao tamo gde je i bio, ostaće tamo gde je, ako bude igračka osvajača.

Da, hoće ljudstvo? Slobodan let, reč slobodnu?... Samo u slobodnom duhu rada se sloboda, koja vri bez granica. Vidim tvoje dno, nekadašnji moj dvojniče, Kain te nadahnjuje, Kain, državnik prvi. Pod njegovim znamenjem države rastu, uzdiže se vavilonska kula u purpuru prolivene krvi. Kain sam bio! A Kain ne nosi blagovesti... Ko zidove postavlja, zaidan biće. A u želji mi svetli blesak nezemaljske beline: Taj sjaj Avelj šalje, večni stranac, beskućnik, bez države, njegov dom je večna zajednica svetih, kojom vlada najviši knez...

BLAJ O, moji davni snovi...

KERN Šta to čujem: tako uporni nekad duh, sada se predao slomljen i od sebe samog izneveren...

VERGERIJ Kad narod bude spoznao znamenje tajni poreza svojih, taj narod, stotinu puta u srce pogodan, taj narod kome vekovima krče njegovu usku zemlju...

Svi lomovi, poniženja ukazaće mu se kao sudbina, da nije pozvan graditeljem biti, koji gradi Kainovo kraljevstvo, ne, ne, za više je najniži izabran:

najbedniji će graditi božje carstvo.

NEVIDLJIVI HOR Majka više za dete ne zna,

što se klati pognuto u suvo.

Uzalud se opire ruka meka,

za hleb je grabi protuva.

U telima već mre budući rod,

naručuje se začeća brani...

VERGERIJ Snače reč gasi u noći jezu...

NEVIDLJIVI HOR Zemljo, usliši naš plač,

daj nam da u tebi večno usnimo.

VERGERIJ Blaju... i samo čovek sam, bez imena...

Ostavi me, sećanje obavij mukom.

BLAJ Vergeriju Kern! Kern! Neka na njega prokletstvo padne! Duhovni oče!

VERGERIJ Čovek budi!

BLAJ Crna slutnja davno je već ključala,

kad ga prvi put ugledah...

VERGERIJ U večni sud veruj...

BLAJ Vergeriju Verujem u vas... Odlazi.

VERGERIJ pred velikim nebeskim horom.

VERGERIJ Tu sam. Misao, Reč. Volja. Delovanje: Čovek!

Ždrelo večnosti iz sebe me izbacilo.

Patnja mi istrkla krik iz bludeće noći.

O, da prostor i vreme ispunim

ognjem želje za večnošću,

o, da bleskom reči zasećem zemaljsku atmosferu

i vihorom svog buđenja

preplavim države i narode.

O, da na život probudim pustinju civilizacije.

Da u okamenjenu tišinu prizovem biljke, drveće!

Tu sam: otelotvoren krik,

nem, kao da se uzdrimala zemlja

svetlosti željna.

Duh večnih soba, u kojima nema ni dubina ni visina,

središte žarećih sila,

bez legende, bez oreola, bez tajne.

O, živote,

da budemo u njemu kao ribe u moru,

kao dete u svom telu!

Milosti, milosti, zasijaj nam do morskih dubina!

Mračni snovi pradna drhte u neznanom pokolenju.

Tu sam: pozvala me patnja.

Avelj zove, zove zove.

Gledam u visine kao drvo

koje u svojim šumećim granama zvezde skriva.

Budim srca da u njih svoju večnu molitvu izlijem:

Dodi, dodi, sveti, novi Jerusalime!